

ANTON ŠTRUKELJ

Pomen izročila in cerkvenih očetov

Nemški pesnik Friedrich Hölderlin pravi: »Kdor se je najgloblje zatopil, živi najbolj živo in resnično.« Veliki teologi vedo, za kolikšne zaklade se moramo zahvaliti cerkvenim očetom in kako zelo danes potrebujemo sveto izročilo.

Papež Benedikt je v svoji katehezi (26. aprila 2006) pojasnil *izročilo kot občestvo v času*: »Izročilo je občestvo vernikov, zbranih v teku zgodovine okoli zakonitih škofov; je občestvo, ki ga hrani Sveti Duh, ko zagotavlja povezavo med izkustvom apostolske vere, kakor so jo živeli v prvotnem občestvu učencev, in med sedanjim izkustvom Kristusa v njegovi Cerkvi. Z drugimi besedami: izročilo je organska nepretrganost Cerkve, svetega templja Boga Očeta, zgrajenega na temelju apostolov, katerega drži skupaj zaključni kamen Kristus, po oživljajočem delovanju Duha: 'Potemtakem niste več tujci in priseljenci, temveč sodržavljanji svetih in domačini pri Bogu. Sezidani ste na temelju apostolov in prerokov. Vogalni kamen pa je sam Kristus Jezus, v katerem se zedinja celotna zgradba, tako da raste v svet tempelj v Gospodu. Vanj se z drugimi tudi vi vzdavate za božje bivališče v Duhu' (Ef 2,19-22) V moči izročila, ki je zagotovljeno po služenju apostolov in njihovih naslednikov, voda, ki je pritekla iz Kristusove strani, in njegova zveličavna kri, dosegata žene in može vseh časov. Tako je izročilo stalna navzočnost Odrešenika, ki prihaja, da bi se srečal z nami in nas odrešil in posvetil v Duhu po služenju svoje Cerkve v Očetovo slavo. Na kratko moremo reči, da izročilo ni predavanje strani ali besed, ni zbirka mrtvih reči. Izročilo je živa reka, ki nas povezuje z izviri, je živa reka, v kateri so izviri stalno navzoči, velika reka, ki nas vodi do pristana večnosti. Ker je tako, zato se v tej živi reki vedno znova uresničuje Gospodova beseda, ki smo jo v začetku slišali

iz bralčevih ust: ‹Vedite: jaz sem z vami vse dni do konca sveta› (Mt 28,20)«¹

V šoli cerkvenih očetov

Kongregacija za katoliško vzgojo je 10. novembra 1989, na praznik sv. Leona Velikega, izdala instrukcijo *O študiju cerkvenih očetov*.² V njej je med drugim navedena misel sv. Janeza Pavla II.: »Cerkev še danes črpa moč iz življenja cerkvenih očetov. Še dandanes v veselju in žalosti svojega potovanja in vsakdanje bridkosti raste na temelju, ki so ga postavili njeni graditelji.«³

Pomembnost očetov za teologijo in še posebej za razumevanje Svetega pisma zelo jasno odseva iz nekaterih izjav dogmatične konstitucije O božjem razodetju, ko govori o vlogi in vrednosti izročila: »Sveto izročilo in Sveto pismo sta med seboj tesno povezani in drug drugega deležni ... Sveto izročilo pa božjo besedo, ki sta jo Kristus Gospod in Sveti Duh zaupala apostolom, v celoti predaja naprej njihovim naslednikom ... To je razlog, da Cerkev svoje gotovosti glede tega, kar je razodeto, ne zajema samo iz Svetega pisma. Zato je oboje treba sprejemati in ceniti z enako ljubeznijo« (BR 9).

Sveto pismo, ki mora biti »duša svete teologije« in »njen trajni temelj« (BR 24), ter sveto izročilo sestavljata neločljivo enoto, »en sam Cerkvi izročen sveti zaklad božje besede ..., ki ne moreta neodvisno obstajati« (BR 10). Zato se Cerkev tudi danes kljub neutajljivemu napredku moderne eksegeze »prizadeva, da bi čedalje globlje umevala Sveto pismo in bi svoje otroke neprenehoma hranila z božjo besedo; zato tudi primerno pospešuje preučevanje vzhodnih in zahodnih cerkvenih očetov in svetih bogoslužij« (BR 23).

Študij cerkvenih očetov je zelo koristen in nadvse potreben za tiste, ki jim je pri srcu teološka, pastoralna in duhovna prenova, katero je sprožil koncil ... Pri cerkvenih očetih namreč najdemo trajne vrednote, ki so temelj vsake pristne prenove. Patristična misel je izrazito kristocentrična. To poudarja sv. Janez Pavel II. z besedami: »Vstopiti v šolo očetov pomeni učiti se bolje spoznavati

Kristusa in človeka. To spoznanje, znanstveno dokumentirano in preizkušeno, bo silno pomagalo Cerкви, ki neutrudno oznanja celotnemu stvarstvu, da je samo Kristus človekov Odrešenik.«

Patristična misel je dozorela ob stiku s problemi pastoralne službe, saj so bili cerkveni očetje večinoma redovniki in škofje. Pri očetih najdemo najboljši vzorec za katehezo, saj so nenehno poučevali katehumene in kristjane. Očetje so »stalna in trdna struktura Cerкve ter za Cerkev vseh stoletij izpolnjujejo trajno nalogo. Zato se mora vsako oznanjevanje in učenje, če hoče biti verodostojno, soočiti z njihovim oznanjevanjem in njihovim učenjem; vsaka karizma in vsaka služba mora zajemati pri živem vrelcu njihovega očetovstva« (Janez Pavel II., apostolsko pismo *Patres Ecclesiae*).

Cerkveni očetje so prednostne priče izročila. Oni so skupaj z naukom in pastoralnim delovanjem postavili prve nosilne strukture, ki ostajajo veljavne za vse čase. Očetje nam posredujejo to, kar so sami prejeli. »Cerkev so učili, česar so se v njej naučili« (Avguštin). »Tega, kar so v Cerкви našli, so se držali; česar so se naučili, to so tudi učili; kar so prejeli od očetov, so posredovali sinovom« (Avguštin). Izročila, za katero očetje pričujejo, je živo izročilo, ki nam dokazuje enoto v različnosti ter nepretrganost v napredovanju. Izročilo, kakršno so poznali in živeli cerkveni očetje, ni monolitna, negibljiva in sklerotizirana gmota, temveč mnogoličen in življenjsko utripajoč organizem. Je praksa življenja in nauka, ki pozna na eni strani negotovosti, napetosti in previdno tipajoča iskanja, na drugi strani pa pravočasne in pogumne odločitve, ki so se izkazale za zelo izvirne in odločilno pomembne. »Verski nauk mora napredovati, ne sme pa se spreminjati,« uči sv. Vincencij Lerinski.

Joseph Ratzinger poudarja *pomen cerkvenih očetov v zgradbi vere*: Cerкveni očetje so učitelji še nerazdeljene Cerкve. Njihova teologija v prvotnem pomenu je »ekumenska teologija«, ki pripada vsem. Oni so »očetje« za celoto, ne le za en del. Zato jih smemo poimenovati »očete« v odličnem smislu, ki je lasten samo njim. Vsa nadaljnja teologija jim bo vedno znova dolgovala zahvalo že za to, da sploh je, in bo imela razlog, da znova in znova hodi v njihovo

šolo. Ukvarjanje s cerkvenimi očetmi ni kataloško delo v muzeju preteklega. Cerkevni očetje so skupna preteklost vseh kristjanov. V ponovnem najdenju te skupne preteklosti je upanje za prihodnost Cerkve, je naloga za njeno in našo prihodnost.⁴

Cerkev kot razlagalka resnice

»Hvaljena bodi vedno velika častitljiva Mati, ob njenih kolenih sem se vsega naučil« (P. Claudel).⁵ Cerkev nam dan za dnem oznanja postavo Jezusa Kristusa, daje nam njegov evangelij v roke in nam pomaga, da ga razumevamo. S Karlom Barthom smo prepričani, da je božja beseda »naslovljena *na Cerkev*,«⁶ zato jo poslušamo in beremo *v Cerkvi*. »Oskrbnica božje resnice je nevesta Gospodova, Cerkev. Kakor ne moremo božje resnice meriti z razvidnostjo človeške resnice in spoznanja, tako človeška razvidnost ne more nastopati kot višja oblast zoper cerkveno pravico do resnice. Nasprotno, podrediti se mora vseobsegajoči razvidnosti božje resnice, ki živi v Cerkvi, in pustiti, da jo presoja.«⁷

»Cerkev je tista, ki nam - kljub vsej človeškosti ljudi v njej - daje Jezusa Kristusa; in samo po njej ga moremo sprejeti kot živo, polnopravno resničnost, ki mi zdaj in tukaj postavlja zahteve ter me obdarja. Henri de Lubac je to dejstvo takole izrazil: 'Ali vedo tisti, ki Jezusa še sprejemajo, čeprav Cerkev tajijo, da se morajo pravzaprav njej zahvaliti zanj? ... Brez Cerkve bi moral Kristus izpuhteti, se razdrobiti, ugasniti. In kaj bi bilo človeštvo, če bi mu vzeli Kristusa? Kaj bi bil svet brez Kristusa? Kajti samo Cerkev nam ga daje. Cerkev nam razlaga njegovo večno resnico. Ko nam Cerkev, in sicer samo ona, daje Jezusa Kristusa, ko omogoča, da je živo navzoč v svetu, ko ga v veri in molitvi ljudi vedno znova rojeva, daje s tem človeštvu luč, oporo in merilo, brez katerega si človeštva ne bi bilo mogoče več predstavljati. Kdor hoče, da je Jezus Kristus v človeštvu navzoč, ga ne more najti zoper Cerkev, marveč samo v njej.«⁸ Isto velja tudi za Kristusovo resnico. Odrešilno Kristusovo resnico more svet najti samo v Cerkvi.⁹

Središče razodetja je Jezus Kristus, večna božja Beseda (prim. Jn 1,1). Kristus je živi človek ter živi tukaj in danes. Izraz Beseda pomeni tu božjo besedo v Jezusu. Ta izpričana beseda je središčno Jezus Kristus, večna Beseda Očeta, ki si je kot Beseda privzel meso, da bi v mesu izpričeval, predstavljal in bil resnica ter življenje Boga samega.

Na to osrednje javljanje Besede je naravnano vse odrešensko razodetje, v smeri naprej prek apostolov in cerkvene zgodovine prav do poslednjih časov, v smeri nazaj pa prek postave in prerokov prav do stvarjenja, kajti Bog s svojo mogočno besedo nosi veseljstvo (Hebr 1,3). Saj je bilo vse ustvarjeno z Besedo, za Besedo in v Besedi; Beseda stoji na konici vsega in ni samo kot božji Logos, marveč kot Sin človekov Prvi in Poslednji (Raz 1,18). Beseda razodetja je prvenstveno Sin, ki po Svetem Duhu govori o Očetu. Sveto pismo je prvenstveno delo Svetega Duha, ki kot Očetov Duh omogoča, osvetljuje in razlaga učlovečenje Sina, in kot Sinov Duh njegovo samorazlago zajema v trajne, nadčasovne oblike. Ena teh oblik je Pismo. Da, Pismo je telo Logosa, pravijo cerkveni očetje. Kako?

Učlovečenje Kristusa, njegovo utelešenje je delo Svetega Duha. V veroizpovedi molimo: »Et incarnatus est de Spiritu Sancto«. To utelešenje in učlovečenje Sina ima več razsežnosti. O Kristusovem telesu moremo govoriti z raznih vidikov. Temeljna in izvirna oblika njegovega telesa je zgodovinsko telo, ki ga je privzel iz Marije, v njem živel na zemlji in z njim šel v nebesa. Mozart je ta vidik Odrešenikovega telesa čudovito opeval: »Ave, verum Corpus, natum ex Maria Virgine, vere passum, immolatum in cruce pro homine.« Končna in kot cilj nameravana oblika njegovega utelešenja je mistično, skrivnostno (vendar zato nič manj realno) telo, Cerkev, včlenitev človeštva v zgodovinsko telo in prek njega včlenitev v Duha Kristusa in Boga. Da bi pa postalo razvidno, da zgodovinsko in skrivnostno telo nista dve bistveno različni stvari, marveč stroga enota, obstajata dve posredovalni obliki telesnosti, ki vzpostavljata prehod od prve k drugi: evharistija in Sveto pismo. Obe posredujeta enega samega učlovečenega Logosa vernikom in ga - ker je hkrati vzrok in cilj - narejata za pot (via); in sicer je

evharistija to kot božje življenje (vita), Sveto pismo pa kot božja beseda in božja resnica (veritas).

Izročilo, Sveto pismo in cerkvena služba

Izročilo, sveto pismo, cerkveno učiteljstvo: na to troje gleda kristjan kot na trojni in edini dovod, po katerem mu priteka božja beseda. Vidi tudi, kako si to troje medsebojno ne škoduje, se ne omejuje, marveč se podpira, je drugo drugemu na voljo, se potrjuje, razsvetljuje in pospešuje. Kristjan razume, da to troje skupaj stoji ali pade. Razkriva se mu v tem *funiculus triplex*, trikrat spletena vrv, ki je ni mogoče strgati.¹⁰

Izročilo, Pismo in cerkveno učiteljstvo se medsebojno prepletajo. Posameznik dobiva resničen, z božjo voljo skladen pristop do Kristusa samo v prostranem občestvu Cerkve. K temu objektivnemu spletu pa spadajo tudi: zakramenti, bogoslužje, pravni red in razlagajoča teologija. Ta tema je seveda zelo obsežna. Obdelati jo je mogoče tu samo na kratko in oziraje se stalno na središče, na Svetega Duha. In Duh je skupaj s Kristusom vrhovni Gospod izročila, Pisma in službe. V tem »trikotu« odkrivamo objektivno delovanje Duha.

Poskusimo torej te tri prvine nekoliko pobliže opisati. Izročilo – tradicija – je danes zelo obremenjena beseda. Toda tam, kjer je rodovitno in oživljajoče ter se mu ni mogoče odreči, leži izročilo veliko globlje, kakor pa skoraj vedno mislimo, kadar uporabljamo to besedo. Izročilo je v svoji pristnosti nasprotje od mehničnega predajanja naprej že izdelanih dobrin in dosežkov, samo zaradi tega, ker »je vedno bilo tako«. Krščansko in teološko gledano obstaja neko prazročilo, to je tisto dejanje samopredaje, v katerem Kristus daje naprej svojega lastnega Duha: »tradidit Spiritum«. On sam se izroča. V evharistiji se podarja brez pridržkov. V središču krščanskega izročila je Jezus Kristus sam. On je tisti izročeni in žrtvovani.

Če izročilo ni ustvarjalni duh, tedaj je ničevno. Krščanski smisel izročila združuje oba momenta: dejavnega in trpnega. V reki je

izvir. Izvir je Kristus sam. Iz njega prejemamo vse, ustno in pisмено. Irenej gleda vse v pravilni povezavi: »Tisti, ki niso deležni Duha, ne zajemajo iz prsi svoje matere (Cerkve) hrano življenja in ne prejmejo ničesar iz najčistejšega izvira, ki teče iz Kristusovega telesa.«¹¹ Vse, kar priteka iz njega - beseda, zakrament, avtoriteta, Cerkev sploh - je kot »ljubezen« izpolnitev tistega, kar je bilo v stari zavezi samo »podoba«. Od tod postane razumljivo, da je mogel Origen zgraditi nauk o »trojnem Kristusovem telesu«: fizično telo, evharistično in mistično (skrivnostno) telo, svetopisemsko telo. »Pomembno je, da ljubečo izročitev Boga samega predaja naprej časom sveta verujoča in ljubeča ter za to pooblaščen Cerkev. Izročilo (tradicija) je predajanje popolnega božjega darila naprej. In Cerkev je »varuhinja prvotnega darila« (Blondel).

Od cerkvene službe, ki prihaja izrecno iz Kristusovega naročila, ni mogoče ločiti poslanstva za pridiganje in razlaganje skrivnosti. Koncili spadajo nedvomno zraven, saj se sami zavedajo, da jih vodi Sveti Duh. Izročila (*paradosis*) bi si brez zagotavljajoče instance cerkvene službe že od začetka ne mogli zamisliti.

Kristus je edini izvir razodetja, katerega razlaga Sveti Duh v izročilu in Svetem pismu. »Izročilo in Sveto pismo ne sestavljata neodvisnih izvirov, ki bi se dopolnjevala po zunanje ... Za prve kristjane je Sveto pismo tako zelo neločljivo od izročila, da samo sestavlja njegov bistveni del; če hočemo: njegovo jedro.«¹² Isti Sveti Duh je navdihnil Sveto pismo in ga vedno razlaga. Ta pristna razlaga se dogaja samo znotraj Cerkve, ki je prav tako delo Svetega Duha. V *communio sanctorum* je Cerkev vedno mlada. Svetniki so najboljši komentar k evangeliju, ker so stvarna, živa razlaga razodete božje resnice. Kot taki pa so hkrati ljudje Cerkve.

Vloga in naloga učiteljske službe v Cerkvi je nepogrešljiva. O tem pravi Katekizem katoliške Cerkve: »Da bi Kristus ohranjal Cerkev v čistosti vere, ki so jo predali naprej apostoli, je on, ki je resnica, hotel dati svoji Cerkvi delež svoje lastne nezmotljivosti. Po 'nadnaravnem verskem čutu' se božje ljudstvo 'neomahljivo oklepa vere' pod vodstvom živega učiteljstva Cerkve (prim. C 12, BR 10).« (prim. KKC 889).

Kristus sam je podelil pastirjem Cerkve dar nezmotnosti v vprašanjih vere in nravnosti, da bi božje ljudstvo ohranilo osvobajajočo resnico. Dalje pravi katekizem: »Kadar Cerkev po svojem vrhovnem učiteljstvu kaj predlaga 'v verovanje kot od Boga razodeto' (BR 10) in kot Kristusov nauk, 'tedaj se moramo takšnih definicij oklepati s poslušnostjo vere' (C 25).« (prim. KKC 891).

»Božja pomoč je nadalje dana naslednikom apostolov, ko učijo v občestvu s Petrovim naslednikom, in na poseben način rimske-
mu škofu, pastirju celotne Cerkve, kadar pri izvrševanju rednega učiteljstva predlože kak nauk, ki vodi k boljšemu razumevanju razodetja v stvareh vere in nravnosti, ne da bi prišli do nezmotne definicije in ne da bi se o tem 'dokončno' izjavili. Temu rednemu učenju verniki dolgujejo tisto 'religiozno poslušnost volje in razuma' (C 25), ki se sicer razlikuje od 'pritrditve vere', vendar pa je njen podaljšek.« (prim. KKC 891).¹³

Videli smo, kako pomembni so opisani izviri dediščine vere. Seveda obstajajo še druga sredstva za razlaganje razodete resnice. Vsa pa so darovi Svetega Duha. K objektivnim darovom Duha spadajo tudi: oznanjevanje in bogoslužje, zakramenti, cerkveno pravo in razlagajoča teologija. Neločljivi od objektivnih so subjektivni darovi: molitev, odpuščanje, izkušnja in razlikovanje duhov ter življenjsko pričevanje.¹⁴

Še beseda o nezmotnosti. Gotovost vere ni utemeljena v nezmotnosti Cerkve, marveč v *nezmotnosti resnice Boga*. Prvi vatikanski koncil je ugotovil, da verujemo »Propter auctoritatem ipsius Dei relevantis, qui nec falli nec fallere potest« (DS 3008). V pravem pomenu je torej le Bog sam nezmotljiv.¹⁵ Ni ga mogoče prevarati in on ne more varati, neprevarljiv je, nanj se je mogoče brezpogojno in popolnoma zanesti. Ker se je božja zvestoba resnici v Jezusu Kristusu izkazala enkrat za vselej za dokončno, se morejo obvezne veroizpovedi po vsebini nanašati le na to enkrat za vselej izročeno vero (Jud 3), na tako imenovani *zaklad vere, depositum fidei* (1 Tim 6,20; 2 Tim 2,14). Dogmatične vezanosti in evangeljske resnice ni mogoče nikoli načelno izigravati drugo proti drugi. Po splošnokrščanskem prepričanju, ki obstaja tako v srednjeveškem

kot v reformacijskem izročilu, se *ecclesia universalis*, vesoljna Cerkev v verovanju ne more motiti.

Toliko glede nezmotnosti. Toda danes je vprašljiva tudi avtoriteta. Kardinal Joseph Ratzinger pravi: »Važnejši kakor pojem nezmotnosti je pojem *auctoritas*, ki je iz našega mišljenja skoraj popolnoma izginil. V resnici ne more nikjer povsem manjkati, ker je temeljni pogoj občestvenega življenja.«¹⁶ Vemo, da je avtoriteta pospešujoča oblast, ki omogoča, da življenje raste. Exousia, auctoritas je pooblaščenost, dana za služenje. To velja na vseh ravneh, tudi v območju teologije. Cerkev potrebuje zdravo teologijo, ta pa potrebuje živi glas učiteljske službe. Obe služita Cerkvi v njenem prizadevanju za resnico in svobodo.

Kako bi bilo mogoče Cerkev narediti boljšo, modernejšo, sedanjemu svetu bolj prilagojeno? Vedno znova in zlasti danes se izkazuje, da je ta Cerkev, postavljena na skalo sv. Petra in oblast njegovih ključev, najboljša možna.

Cerkev kot zakrament Jezusa Kristusa

Drugi vatikanski koncil začenja temeljno besedilo o Cerkvi z besedami: »Lumen gentium cum sit Christus«. Ker je Kristus luč sveta, zato Cerkev kot zrcalo njegovega veličastva predaja naprej njegovo svetlobo.¹⁷

Na vsakem koraku doživljamo, da danes Cerkev vsi imenujejo božje ljudstvo. Toda komaj kdo bi jo hotel označiti kot zakrament. Kardinal Ratzinger pripominja k temu pojavu: »Medtem ko se je beseda 'božje ljudstvo' nanagloma razširila in spada danes v besedni zaklad tako škofov in župnijskih svetov kakor profesorjev in preprostih vernikov, pa besede zakrament za Cerkev nihče ne uporablja.«¹⁸ »Misel o Cerkvi kot zakramentu je šele komaj prišla v zavest.«¹⁹

V svojem premišljevanju o Cerkvi Henri de Lubac čudovito opisuje kristocentrično skrivnost Cerkve. V njegovem delu so vidne razsežnosti duha: popolno obvladanje velikega izročila tisočletij, na

katero H. de Lubac igra kakor na orgle z nepreglednim številom registrov. Poslušajmo delček te glasbe: »To naj si drznemo reči: če ne bi bila Cerkev to, kar pravi, da je, če ne bi živela bistveno iz vere v Jezusa Kristusa, iz vere, kakor jo je Simon Peter oznanil na poti Cezareje Filipove (Leon), bi se odvrnili od nje, četudi ne bi bili nad njo razočarani tudi samo človeško. Kajti vsa njena človeška dobra dela, ki zadevajo njeno izročilo, in vse njene obljube glede prihodnosti ne bi mogle nadomestiti strahotne praznine v središču njenega srca. Vse to ... bi bilo samo bleščéče ogrinjalo čez prevaro, in upanje, ki je položeno v naše srce, bi bilo samo sleparija. 'V tem primeru bi bili najnesrečnejši od vseh ljudi' (prim. 1 Kor 15,14-19). Če njeno bogastvo ni Jezus Kristus, potem je Cerkev bedna (Pismo Diognetu). Nerodovitna je, če v njej ne cvete duh Jezusa Kristusa (Hipolit). Razpadljivo je njeno zidovje, če njen arhitekt ni več Jezus Kristus in če ni Sveti Duh malta za žive kamne, iz katerih je zgrajena (Origen). Nelepa je, če ne odseva edinstvene lepote obraza Jezusa Kristusa (Ambrozij) in če ni takšno drevo, ki ima svoje korenine v trpljenju Jezusa Kristusa (Avguštin). Znanost, s katero se krasi, je goljufiga, in zgrešena je modrost, s katero se lepša, če nimata obe v Kristusu svoj povzetek (Avguštin). Cerkev nas drži v temini smrti, če njena luč ni 'razsvetljena luč', ki v celoti izhaja od Jezusa Kristusa (Origen). Laž je ves njen nauk, če ne oznanja resnice, ki je Jezus Kristus (Irenej). Nečimrna je njena slava, če te slave ne polaga v ponižnost Jezusa Kristusa (Leon). Celo njeno ime nam je tuje, če nas takoj ne spomni na edino ime, ki je ljudem dano zaradi njihovega zveličanja (Apd 4,12). Cerkev nam ni nič, če ni za nas zakrament, učinkovito znamenje Jezusa Kristusa.«²⁰

Za bistvo in notranjo obliko Cerkve ni človeške besede, ki je ne bi bilo mogoče takoj napak razumeti. »Kristusovo telo«, »Kristusova nevesta« sta dve podobi, ki se deloma izključujeta, deloma dopolnjujeta, toda kot prisposobi. Cerkev je prostor, v katerem hoče biti polnost božje milosti v Kristusu dosegljiva za svet, prostor, ki je hkrati zaprt (zgradba) in odprt ter prehodan (poslanstvo), ki je hkrati neposredna navzočnost Jezusa Kristusa (in Boga v njem) ter tista, ki stoji pred njim.

Vsekakor pa o Cerkvi ni mogoče govoriti kakor o nekem nam tujem predmetu. Če Cerkev ni samo »telo«, marveč tudi »nevesta«, potem ni samo »nekaj«, ampak »nekdo«. Cerkev je subjekt, je oseba. Ni pravilno vprašati: »Kaj je Cerkev?« Vprašanje se mora marveč glasiti: »Kdo je Cerkev?« Če vprašanje postavimo tako, potem predpostavljamo, da je Cerkev 'nekdo' in 'nekdo' je samo oseba. Cerkev je razprostranjenje, priobčenje, v katerem se daje v delež Kristusova osebnost. Subjekt Cerkve je kratko malo Kristus.²¹

Staro izročilo je imelo navado odevati skrivnost Cerkve v simbolično govorico. Kristus je sonce pravice, edini vir luči. Cerkev kakor 'luna' v vsakem trenutku prejema od njega ves svoj sijaj. Kakor luna ponoči, tako žari Cerkev v temo tega časa in razsvetljuje noč naše nevednosti, da bi nas usmerjala na pot odrešenja. Luč, ki jo Cerkev v celoti prejema, pa je le motna svetloba. Medtem ko sonce zmeraj ostaja v svojem sijaju, pa luč Cerkve teče neprestano skozi različne mene, zdaj naraščajoča, zdaj pojemajoča - bodisi glede na njeno merljivo zunanjo razširjenost bodisi glede na njen neizmerljivi notranji žar, saj Cerkev stalno trpi zaradi spremenljivih človeških usod. Vendar pa ta luč nikoli ne pojame tako daleč, da bi povsem izginila. Včasih sicer utegne pričevanje Cerkve otemneti: sol zemlje postane plehka, to, kar je »preveč človeško« prevlada, vera v srcih omahuje - vendar pa imamo gotovost: »Svetniki se bodo vedno znova pojavljali« (Charles Péguy).²²

V Svetem pismu najdemo obilje podob in likov, po katerih govori razodetje o neizčrpnosti skrivnosti Cerkve. Cerkev je ovčja staja, katere edina in neobhodna vrata je Kristus. Cerkev je tudi čreda, njiva, božja hiša, božja družina, sveti tempelj, naša mati in brezmadežna nevesta brezmadežnega Jagnjeta.

Rodovitno materinstvo Cerkve

Bistvo Cerkve je ustrezno prikazano zlasti v podobi svatbe. Svatbenost med Kristusom in Cerkvijo ostane najgloblja skrivnost Cerkve, ker ta skrivnost vedno nanovo dobiva svoj izvor ob ak-

tualiteti križa. Vsa rodovitnost izvira iz te enote Duha med Kristusom in Cerkvijo. Dodatno k temu bi rad tukaj posebno poudaril materinstvo Cerkve. Romano Guardini pravi: »Če bi človeka iz prvih stoletij vprašali: Kaj pomeni v tvoji veri Cerkev? - bi morda odgovoril: Cerkev je mati, ki je rodila mojo vero. Cerkev je zrak, ki ga vera diha, in tla, na katerih vera stoji. Pravzaprav je Cerkev tista, ki veruje. Cerkev veruje v meni ... Mi današnji ljudje bi vprašanja pač ne zgrabili na ta način. Ono mišljenje moremo razumeti in ga imeti za resnično, toda mi moramo začeti drugače. Za seboj puščamo zahodni proces individualizacije, s katerim se je posameznik izločil iz neposrednih občestvenih povezav in se postavil v samega sebe. Da je bilo pri tem veliko usodnega, to pač vemo.«²³

Henri de Lubac izpoveduje: »Cerkev je moja mati, ker mi je podarila življenje. Ona je to, ker me stalno ohranja pri življenju in me, - če se tudi samo majčkeno bolj poglobim - vodi vedno globlje v življenje ... Seveda slišim vse očitke, ki se pojavljajo zoper mojo mater Cerkev. So dnevi, ko mi po ušesih zvoni od tega. Tudi nikakor ne maram trditi, da so vsi očitki neupravičeni. Toda vsi očitki in vsi tisti, ki bi jih ljudje utegnili še pridružiti, ostanejo večno brez moči nasproti očitnim dejstvom, o katerih sem pravkar govoril ...

Srečen je, kdor se je že kot otrok od lastne telesne matere naučil gledati na Cerkev kot na mater! Srečen, še srečnejši je, kogar je življenjska izkušnja, vseeno kakšne vrste, potrdila v tem začetnem pojmovanju! Srečen, kdor se nekega dne zave in potem vedno bolj zaveda nepredstavljive novosti, obilja in globine tega življenja, ki mu ga je ta mati priobčila.«²⁴ Noben kristjan ne more prerasti sinovske ljubezni do materinske Cerkve.²⁵

»Kjer je Cerkev, tam je Božji Duh in kjer je Božji Duh, je Cerkev, vsakršna milost in Duh resnice. Oddaljiti se od Cerkve pomeni zavreči Duha« in se s tem »izključiti od življenja«, trdi Irenej.²⁶ Cerkev je zakladnica, kamor so apostoli vložili resnico, ki je Kristus. Sveti Duh stalno obnavlja ta dragoceni dar in posodo, ki ga vsebuje (Irenej). »Cerkev je studenec, iz katerega prihaja posamično življenje; tla, na katerih to življenje stoji, ozračje, v katerem diha ... Cerkev je živo tekoča celota, ki prešinja posameznika.«²⁷

Če je človek ločen od tega živega območja, zunaj tega prebivališča, ostaja osamljen. Mnogi tega morda ne čutijo, ker živijo še v tem, kar je neposrednega zunaj sebe samega. Porabniška družba in množična občila so modernega človeka mnogokrat oddaljila od resnično pristnega življenja.²⁸ Ovirajo ga, da bi se zavedel lastne osamljenosti. Tako živi v stalni raztresenosti in površnosti. Strupeni duh kritike je simptomatično znamenje grenke nezadovoljnosti s samim seboj in svojim nenormalnim položajem. Prav v tem položaju postane Cerkev kot posredovalka in pristna razlagalka resnice rešitev za današnjega človeka.

Poistovetenje s Cerkvijo

Resnično globino skrivnosti Cerkve je navsezadnje mogoče dojeti samo v ljubezni. Kajti brez ljubezni ne moremo navsezadnje ničesar videti, ničesar spoznati. Resnična ljubezen ni niti statična niti nekritična. Če sploh obstaja možnost kakega drugega človeka pozitivno spremeniti, potem vendarle samo, ko ga ljubimo in mu tako pomagamo, da se počasi spremeni. Ali naj bo pri Cerkvi drugače? Pristna prenova Cerkve nastane vedno iz ljubezni do Kristusove neveste.

Kaj pomeni ljubiti Cerkev? Poistovetenje s Cerkvijo zahteva od mene osebno ljubezen do nje. »Zato moram, - če sem razumel, kaj Cerkev v bistvu je -, Cerkev ljubiti in sicer ne kot nekaj 'drugega', nasproti meni stoječega, marveč kot že dano resničnost tistega, kar je v meni kot hrepenenje, zasnutek, možnost, kot polnost tistega, kar v meni obstaja vsekakor samo delno in enostransko. Tako se - če gre za bistvo in jedro Cerkve - obrazec o delnem poistovetenju naravnost preobrne: jaz, delni, dosežem popolno istovetenje s samim seboj samo po popolnem poistovetenju s Cerkvijo.«²⁹ To poistovetenje s Cerkvijo nima nič opraviti s kakšno odtujitvijo sebi. Nasprotno: to poistovetenje s Cerkvijo pomaga k najdenju samega sebe.³⁰ Ko se odreče svoji omejeni ljubezni, je kristjan osvobojen za vesoljno, katoliško ljubezen. Samo Cerkev more posamezniku

podeliti cerkveno, razprostranjeno bivanje. Istovetenje s Cerkvijo podarja človeku nesluteno »razprostranjenje«. To je kakor posnemanje neskončnega evharističnega razprostranjenja Kristusovega življenja, prav z utesnitvijo, ponižanjem, celo »samouničenjem« njegovega življenja v evharistiji.

»Samo toliko je mogoče reči, da bolj ko kristjan nesebično služi in se zavzema za delo, ki ga za svet Bog izvršuje v Kristusu, bolj ko morejo Bog, Cerkev in soljudje z njim razpolagati, bolj ko je njegovo srce odprto za stisko drugih, bolj ko mu je pomembna samo Kristusova stvar, odrešenje in zveličanje vseh in ne samo lastno zveličanje in blagor, čim bolj vesoljno njegova molitev k Bogu vključuje vse človeštvo in ravno najbolj zavržene od ljudi, čim bolj Bogu nudi tudi samega sebe in s svojim življenjem stoji - če je treba - tudi s svojim umiranjem na razpolago zveličavni božji volji: toliko rodovitnejši postane tak kristjan v kraljestvu milosti, toliko več sadov moreta Bog in Cerkev ter posamezni ljudje natrgati z njegovega drevesa, toliko bolj razprostranjeno in vsem dostopno postane njegovo bivanje. In potem more nekako dorasti razsežnostim Cerkve ter se poistovetiti z njenimi namerami; tako postane, kakor pravijo cerkveni očetje, 'človek Cerkve', 'anima ecclesiastica.'³¹

Tako duša, ki je bila razlaščena in same sebe oproščena za katoliško ljubezen, postane, kakor pravi Origen, »anima ecclesiastica«, duša, ki dosega cerkvene razsežnosti in pomaga sograditi Cerkev, v njenem bistvenem prostoru. Ta prostor je vedno že napolnjen z ljubeznijo Gospodove Matere in z njeno brezmejno privolitvijo in je prav zato tudi brezmejno odprt prostor.

Hvala Bogu, obstajajo taki ljudje, ki živijo zares cerkveno. Na tihem in skoraj neslišno obstajajo tudi danes preprosti verniki, ki tudi v tej uri zmede udejanjajo resnično nalogo Cerkve: božje češčenje in potrpežljivo prenašanje težav vsakdanjega življenja, opirajoč se na božjo besedo. Ostajajo v ozadju in ne povzdigujejo svojega glasu. Pristno življenje kristjana je z vstalim Gospodom skrito v Bogu (prim. Kol 3,3). Krščansko življenje je podobno luči, ki prodira v vse prostore, tudi v najtemnejše, in razsvetljuje vse. Kar

dela posamezni kristjan pri svojem služenju, to izvršuje Cerkev v svetu kot pristna razlagalka resnice.

Ob sklepu ponovimo: Kristjan v svetu se za svoje bivanje zahvaljuje najprej Bogu, pa tudi Cerkvi, ki je mater et magistra, mati in učiteljica. "Hvaljena bodi velika Mati tudi za božjo skrivnost, ki nam jo priobčuje, ko nas skozi dvojna, vedno odprta vrata svojega nauka in svojega bogoslužja uvaja vanjo! Hvaljena bodi za prizorišča krščanskega življenja, ki jih prebuja in oskrbuje, prizorišča, katerih plamen neguje! Hvaljena bodi za notranji svet, ki nam ga odkriva in nas vodi za roko, ko ga raziskujemo."³²

Opombe

¹ Benedikt XVI., Katezeze o apostolih »Ostanite v moji ljubezni«, Mohorjeva družba Celje 2008, 34s. = Insegnamenti di Benedetto XVI, II, 1, 2006, LEV 2007, 498-501.

² Kongregacija za katoliško vzgojo, O študiju cerkvenih očetov, CD 44, Družina, Ljubljana 1990, 25-52.

³ Nav. Janez Ferkolj, Prenova iz izvira. Kardinal Henri de Lubac kot interperet cerkvenih očetov in živega izročila, Ljubljana 2016, 32.

⁴ Joseph Ratzinger, Die Bedeutung der Väter im Aufbau des Glaubens, v: Glaube in Schrift und Tradition, Gesammelte Schriften 9/1, Herder Verlag, Freiburg 2016, 498-521, zlasti 514 in 521.

⁵ Paul Claudel, Ma conversion, v: Contacts et circonstances (Oeuvres en prose), Pléiade 1965, 1012.

⁶ Prim. Karl Barth, Kirchliche Dogmatik I/1, 261.

⁷ Adrienne von Speyr, Kostet und seht, Johannes Verlag Einsiedeln, Trier 1988, 110.

⁸ Joseph Ratzinger, Warum ich noch in der Kirche bin, v: 2 Plädoyers, Kösel Verlag, München 1971, 68s. = JRGS 8/2, Freiburg 2010, 1169-1185.

⁹ John Henry Newman, Razvoj krščanskega nauka, Mohorjeva družba, Celje Ljubljana 2013.

¹⁰ Henri de Lubac, Die Kirche. Eine Betrachtung, Johannes Verlag Einsiedeln 1968, 221.

¹¹ Adv. haer. III 24,1.

¹² Louis Bouyer, La Bible et l'Évangile, Lectio divina 8, Paris 1951, 11-12

¹³ Izjave cerkvenega učiteljstva glede vprašanja nramnega življenja so velikokrat predmet razprav. Jasno stališče o tem glej J. Piegsa, Lehramt-Gehorsam-Gewissen, v: Forum Katholische Theologie 5 (1989) 162-174; A. Ziegenaus, Das Gewissen vor dem Anspruch des Lehramtes, v: pr. t., 175-187.

¹⁴ Glej k temu: Hans Urs von Balthasar, Theologik, Bd. III. Der Geist der Wahrheit, Johannes Verlag Einsiedeln 1987, 294-380.

¹⁵ Prim. Mansi 52, 1214 A-B.

¹⁶ Joseph Ratzinger, Zur „Instruktion über die kirchliche Berufung des Theologen“, v: *Wesen und Auftrag der Theologie. Versuche zu ihrer Ortbestimmung im Disput der Gegenwart*, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg 1993, 99s. = JRGS 9/1, Freiburg 2016, 689-707, tu 698s.

¹⁷ Prim. Joseph Ratzinger, *Die Ekklesiologie des Zweiten Vatikanischen Konzils*, v: *IkZ Communio* 15 (1986) 40-52, tu 51. = JRGS 8/1, Herder, Freiburg 2010, 258-282, tu 281.

¹⁸ Joseph Ratzinger, *Die Kirche als Heilssakrament*, v: *Theologische Prinzipienlehre. Bausteine zur Fundamentaltheologie*, Kösel Verlag, München 1982, 47. = JRGS 8/1, Herder, Freiburg 2010, 244-257, tu 245s.

¹⁹ Joseph Ratzinger, *Die Ekklesiologie des Zweiten Vatikanischen Konzils*, v: *IkZ Communio* 15 (1986) 41-52, tu 51. = JRGS 8/1, Herder, Freiburg 2010, 258-282, tu 281.

²⁰ Henri de Lubac, *Die Kirche*, 195-197.

²¹ Glej Hans Urs von Balthasar, *Wer ist die Kirche?*, v: *Sponsa Verbi. Skizzen zur Theologie II*, Johannes Verlag Einsiedeln 1971, 148-202.

²² Glej Henri de Lubac, *Geheimnis, aus dem wir leben*, Johannes Verlag Einsiedeln, 21990, 33s.

²³ Romano Guardini, *Vom Leben des Glaubens*, Mainz 1935, 147 (v novi izdaji Mainz 1983, 73).

²⁴ Henri de Lubac, *Geheimnis, aus dem wir leben*, 18s.

²⁵ K celoti glej: Janez Ferkolj, *Prenova iz izvira. Kardinal Henri de Lubac kot interperet cerkvenih očetov in živega izročila*, Ljubljana 2016.

²⁶ Adv. haer. III 24,1 (PG 76,762 C): »Christus et Ecclesia, id est caput et corpus, una persona est.«

²⁷ N. d., 154; 77.

²⁸ Prim. O. B. Roegele, *Gibt es Wahrheit in den Medien?*, v: *IkZ Communio* 16 (1987) 320-333.

²⁹ Hans Urs von Balthasar, *Die Kirche lieben?*, v: *Pneuma und Institution. Skizzen zur Theologie IV*, Johannes Verlag Einsiedeln 1974, 162-200, tu 197.

³⁰ Prim. Joseph Ratzinger, *Identifikation mit der Kirche*, v: *Mit der Kirche leben*, Herder, Freiburg 1977 = JRGS 8/1, Herder, Freiburg 2010, 178-192.

³¹ Hans Urs von Balthasar, *Die marianische Prägung der Kirche*, v: *Maria heute ehren* (hrsg. von W. Beinert), Herder, Freiburg 1977, 263-279, tu 271s. (Ponatis v: Joseph Cardinal Ratzinger / Hans Urs von Balthasar, *Maria – Kirche im Ursprung*, Johannes Verlag Einsiedeln, 4. erweiterte Auflage 1997, 112-130).

³² Henri de Lubac, *Die Kirche. Eine Betrachtung*, Johannes Verlag Einsiedeln 1968, 248.